

A'
TSÁSZÁRI ÉS KIRÁLYI FELSÉG'
ENG EDELM ÉVEL.

Nro 1.

Költ Bétsbenn, Szent Jakab Havának Júliusnak)
2-dik napján 1799-dik Ezstendőbenn.

Béts.

Turin Vára meg-adta magát. Négyfázú ágyút kaptunk benne.

Ő Felségeknék négy ezstendős igen szép és kellemetes Leánykájok, Carolína Fő-Hertzeg sz-szony, ki múlt Jún. utolsó éjtszakájann e' Világból, a' Hetzendörfi, Bétshez egygy óránnyira fekvő nyári mulató palotábann, a' honnét mindjárt által mentek lakni Ő Felségek, ezen szomorú történet után, a' Laxemburgi mezei Kastélyokba, melly, 2 óránnyira esik Bétshez.

Tegnap, 33 dik számú különös hadi Tudósítása jött ki a' Hadi-Cancelláriának, a' mellybenn, Mélász és Kray Vezérinknek, Macdonáld és Moreau Frantzia Vezérekről, 's a' Fr — ák ellen az Adriai tenger' partjann tusakodó húsz ezer Insurgensekről küldött Híradásaik vagynak közölve:

„Macdonáldról, mind Lov. Gen. Mélásznak Június' 22-dikénn; mind Báró Kraynak Jún. 23-dikánn költ Tudósítása bizonyítja, hogy Modenánn által; két Tsapatokbann vonta vízfőzsa Az a' maga Seregét; egygyik Tsapatot az Ország-útonn; a' másikat pedig a' hegyek között; és hogy a' Miéink mindenütt nyomokbann vóltak. F. M. L. Ott, a' Taro folyó-vizénél; melly, Pármánn felül szakad a' Póba (Pádus vízébe) életre, a' Fr. Sereg' hátúlsó Szakaszát, 's el fogott közzüle, hatvan Lovasokat. Annakutánna bé ment Párma Városába, a' hol találta valamár Gróf Hohenzollern Generálisunkat.“

„Moreauról azt írja Lov. Gen. Mélász; hogy Az, minekutánna ölfőze szedte volna minden erejét; Alessándria felé nyomúlt, 's a' Bormida vize jobb partjann meg-támadta Gr. Bellegarde F. M. L. unkat; ki valóbann kisebb erővel vólt: még is 14 órákig igen vitézül állott ellent a' nagyobb számú ellenségnek, és tsak azért szállott által a' Bormidánn, hogy ezen víz megett telepítvén meg a' kormányozása alatt lévo egész Népet, annál hathatósabb védelmére lehessen az Alessándriai Várat körül fogott Vitézeinknek. Kétíázhatvanann estek fogságunka

ba az ellenség közzül. Ditséri F. M. L. Bellegarde, B. Seckendorf, és Gr. Alcaini Generálisokat, 's Brigadíros La Marseille Oberstert, hasznos szolgálattételjeokról, nem külömbenn Prohaska Oberstlieutenántot is a' Generálstabból, ki a' fejénn, sebet kapott. — Hogy Moreau, elébb ne nyomúlhasson: sőt hogy a' környüállásokhoz képest tovább is lehessen dolgozni Tortona és Alessándria' vidékeinn: e' végre, F. M. Szuvarow, sietve a' Scrivia vize felé nyomúlt Fiorenzolótól, melly, Placentziánn alól esik, Párma felé.

„A' Fr — ák ellen, az Adriai tenger' partján tusakodó húsz ezer Insurgensekről, oly Tudósításokat vett Haditárnokmester Kray, hogy azokat ama' híres Cisalpínus Generális La Hoze gyűjtötte öfzfze, a' ki (nagyon meg-sértetvén a' Frantzia Direktóriumtól, mint meg-írtuk annak idejében: most már) nyilvánosságos ellenségévé lett a' frantziáskodó felekezetnek, 's meg-vette Senegagliát; és Loretót, Örizettel is meg-rakta; a' táborát pedig, Ankóna eleibe, Jezihez szállította.“

Lovasság Generálissa Mélász Urat, méltóztatott F. Urunk, Tulajdonossává nevezni a' 6-dik Vasas Reg — nek, melly most Bétsbenn vagyon örizetenn.

Haditárnokmester B. Krayhoz, két gyalog Reg — jeink t. i. Terczy, és Teutschmeister érkeztek közelebb Bétsből.

A' Fr — ák, | Macdonáld' vezérlése alatt sok kintseket és drágaságokat vittek vala el ma-

gokkal Toskánából, de olly Tudósítások érkeztek Bétsbe, hogy a' kergetés közben, mind el nyerte azokat győzedelmes népünk a' Frantziáktól.

Mitsoda hafznokat vártak a' Frantzia Elöljárók, Helvétziának elfoglalásából? Okossann tselekedtek e' azombann, hogy erőszakossann elfoglalták Helvétziát? Igazságos, hafznos, sőt el múlhatatlanúl szükséges dolog e' a' Német Birodalomra, 's a' F. Aufztriai Házhoz tartozó Tartománokra nézve, hogy a' Frantziák ki-veretessenek Helvétziából, és vízfzfa állíttassék Helvétzia, a' maga előbbeni valóságába?

Ezen Kérdésekre bőven fog egygy Könyv felelni, a' melly éppenn most ki-jövő félbenn vagyon Fő-Hertzeg Károly' fő-quártélyábann, és a' mellynek rövid summája a' fő-quártélybéli Ujság mellett már előre is ki-adattatott illy tzm alatt: *Ueber die Wichtigkeit der Besitznahme der Schweiz in militaerischer und politischer Hinsicht*. Ezen summás Bévezetésből, következő feleleteket közlünk az előre botsátt Kérdésekre, fontos rövidséggel:

A' mi illeti az első Kérdést: Sok hafznokat reménylettek a' Fr. Elöljárók, Helvétziának elfoglalásából, mert ha ők az előtt, míg Helvétzia a' maga előbbi állapotábann vólt, Katonaságot akartak által küldeni Fr. Országból vagy a' Rajnától, Olasz Országba: vagy pedig

a' környülállásokhoz képest, erősebbíteni kellett nékiek a' Rajna-mellyéki Seregeiket Olasz Országból; igen hosszú utat kellett tenniük mindannyiszor, Helvétziának meg-kerülése által; tudták azombann, hogy ha Helvétzia' Uraivá lehetnek egyszer: már akkor nem csak sokkal rövidebb újak lesz az Alzátziából (Elszából) Helvétzián által Olasz Országba, 's nem különben Olasz Országból is a' Rajnához és Német Országba; hanem még ezen kívül, hogy Észak felől Bazileától (Baseltől) fogva Konstántziáig, tíz hídakonn által, ronthatnak be a' Német Birodalomnak Sváb Kerületébe, 's a' F. Ausztriai Háznak ott lévő birtokaiba, az úgy nevezett Vorderoesterreichba (Elő-Ausztriába), és ennél fogva 30 óránnyi földnél szélesebb ki-terjedésű oldalát foglalhatták el Német Orzágnak; ~~szintén így Napkelet felől, által ronthatnak Tirolisba,~~ vagy leg alább szüntelen való nyughatlanságban tarthatják onnét Tirolist, 's meg foszthatják azon hasznos kereskedésétől, melyet — úgy folytatott volt ez annakelőtte Helvétziával, valamint a' Sváb Kerület, és Lombárdia; végre Dél felől a' Sz. Bernárd hegyén, a' Simploni, a' Gotthárdi, a' Splügeneri, és más szorossjárásokonn keresztül kevés napok alatt, a' legnagyobb tsendességgel, elegendő Katonaságot szállíthatnak által Olasz Országba. Tudták továbbá, hogy ha egész Olasz Orzágot el vesztenék is: arra az esetre, bátorságos menedék-helyek fogna lenni az Olasz földön fekvő erőss és termékeny völgyeibenn Helvétziának. Ugyan

ezen tekintetekből, gyakran is nevezte a' Fr. Direktórium Helvétziát, a' Fr. Respublika' valóságos sántzának, a' had folytatás' középpontjának, és az új-katona-szedés' tartalék-helyének.

A' mi illeti a' 2-dik Kérdést: Tudni való dolog, hogy a' Helvétziai földre, míg a' maga előbbeni állapottyában volt az, bé nem léphetett 's nem is lépett egygy hadakozó Fél is: de éppen ez a' meg-sérthetetlensége a' Helvétziai földnek, erős védelmül szolgált az ollyatén Fr. szeteknek, mellyeket se' Várak, se' nagy folyók, vizek vagy hegyek nem óltalmaznak az ellenséges meg-támadtatástól, a' millyenek: Alzátziának jobb oldala 's Burgundia. Midőn már a' Frantziák, elsőbenn követtek el erőszakot egygy olly föld ellen, melly nekik tűzfal gyanánt szolgált: ez által magok nyitottak oda, és onnét saját Országokba útát, az ellenek hadakozó Hatalmasságoknak is, sőt el múlhatatlanúl szükségessé tették a' Helvétziába való bé-rontást, mind a' már fellyebb említett hasznokra nézve, a' mellyeket vártak ők, 's várhattak is Helvétzia' el foglalásából; de szintén úgy várhatnak más részről a' Német Birodalom és a' Császári Felség is: mind pedig még más igen nyomos tekintetekből is. — Ambár t. i. a' mostani Frantzia Uralkodók, annyira nevelték már a' közönséges költségeket, hogy a' temérdek adóztatások által se' vihetik fel csak felénnyire is a' jó-vedelmet: soha mindazáltal állandó Békesség-kötésről nem gondolkoztak volna Ők addig szí-

vesse, míg Helvétziának vitéz Lakosival, lo-
vaival, 's fegyvereivel, ők parantsolhattak vól-
na, és ennél fogva, Olasz Ország' pénzzével 's
gabonájával is: mert éppen azért nézték egygy
résztént szükségesnek a' hadat, hogy meg-tarthas-
sanak kezeknél egygy olly zsíros prédát mint
a' minémü Olasz Ország 's Helvétzia, a' melly-
nél fogva mindég ketsegtethettek vólna a' gaz-
dag jutalommal fel-biztatott Katonaság' remény-
ségét is. De továbbá igen alkalmatosnak néz-
ték ők Helvétzia' meg-tartását a' Revolúzió'
terjesztésére is, és nem is ok nélkül, mert Hel-
vétzia, éppenn közöttök fekszik Fr. Országnek,
Olasz Országnek, 's a' Német Birodalomnak;
bírja, mind ezen 3 Státusoknak a' nyelvét is;
és jó hírbenn vólt a' maga ősi szabadságával
való helyes éléről. — — Mind ezekből ki-tet-
szik, hogy a' Német Birodalomnak, 's a' Cs.
K. Birtokoknak belső tsendessége; jövődöbéli
bátorsága; 's méltósága és virágzása, el múlha-
tatlanúl kívánták: hogy Helvétzia ki-szabadít-
tassék a' Frantziák' kezéből, 's visszahelyhez-
tettessék előbbeni állapotjába.

(Hogy a' Campo-formiói Békességekötés-
hez sem vólt igazán kedvek, az akkori három
Frantzia Hatalmaskodóknak, úgymint: *Reubel*,
Barras, és *Lareveillere-Lepaux* Direktoroknak:
bizonyítja ezt az egygyik el' nyomott, és a'
számkivettetés előtt meg-szökött Ex-Kollégájok
Carnot is, a' maga mentségére ki-adott, 's már
általunk másfszor említett Könyvébenn. Minek-
utánna t. i. ezzel a' kerek ki-fejezéssel élt vól-

na Carnot: „Bonaparte akarta a' Békességet: de a' Direktórium nem akarta.“ — így folytatja továbbá beszédét: „Rajta állott, hogy öt Hónappal elébb meg-kösse a' Bekességet, ugyan azon feltételek alatt, a' mellyeket végre is kén-telen vólt el fogadni, mivel látta, hogy a' 18-dik Fructidorért (*t. i. Carnot, Barthelémy, Pichegru, 's ezeknek több szerentsétlen Társaiknak számkivettetésekért*) semmi hathatósabb okkal ki nem állhat a' Frantziák' eleibe, mint a' Békes-séggel. Minthogy a' Direktórium, (az a' Direktórium *t. i. mellynek nem vóltak már többé Tagjai: Carnot, és Barthelémy*) kötötte a' Békes-séget: mi reánk (*Carnotra 's Barthelémyre*) fog-ta, hogy mi mindég ellene szegeztük magunkat a' Békességnak; ők hármann pedig (*Barras, Reubel, 's Lareveillere-Lepaux*) minden erejeket meg-vetették, hogy ezt a' nagy jót meg-szerez-zék a' Nemzetnek, mihelyest az akadályok el valának hárítva, 's a' t.)

Hadi Környüldállások.

(Külföldi Tudósítások szerint)

I. Német Birodalmiak.

A' Pruszszia Királynak következő értel-mű maga ki-nyilatkoztatását hirdetik a' Német Birodalmi közönséges Újságok: hogy ha a' Fran-tziák, Düsseldorfból, Ehrenbreitsteinből, Kasz-fel Várából, 's általjábann a' Rajnának egélész jobb mellyékéről el nem takarodnak: úgy Ő Fel-

sége is a' Fr. Respublika ellen egygyesültt Hatalmasságokhoz áll: és hogy a' Pári'si Pruszsus Követ parantsolatot is vett volna, a' mellynek ereje szerént, tartozzék azonnal oda hagyni Pári'st: ha az említett nyilatkoztatására a' Királynak kerek választ nem kap.

2. Helvétziaiák.

Maszszena Serege, nagy szükséget lát elég' dolgából: azért is sokann szökdösnek beöle.

Schafhausenből Jún. 19-dikénn: — „A' Cs. K. Sereg' előljáró; és a' Fr. Sereg' utolsó Szakaszfzai között, tsaták voltak, de minden nagy következés nélkül valók, ezen Hónapnak 8-dik 's 15-dik napjainn.“

„A' Helvétziai Direktorok között Ochs, Pári'sba ment, 's Fr. Országba készültek menni a' több Kollégái is.“

„A' Törvényhozó-Gyűlés' Tagjai között, sokann haza özlottak.“

„A' Cs. K. Katonaság, derekas fenytéket tart: de a' Fr — ák most is erőszakoskodnak a' falukonnn.“

Tigürumból Jún. 19-dikénn: — „A' Frantziák, a' tölök függött Helvétziai Direktóriummal egygyütt, minden fenyegetéseik, erőszakoskodásaik 's tsalogatásaik által is álig szerezhettek öfsze egészsz Helvétziábann, 6 Hónap alatt, 3 ezer fegyveres embert magok mellé: ellenbenn, a' Cs. Kir. Sereggel egygyesülésbenn lévő Helvétus Ki-

költöztek' Seregének tsak egygy buzdítására, többen állottak hozzája két ezernél két napok alatt tsak a' Zürchi Kántonból. — — A' Glárus Kántonbéliek köz-akarattal el végezték Jún. 8.dikánn, hogy 400 emberrel szaporítsák ezen igaz Helvétus Sereg' számát, melly a' Cs. K. Armádia' társaságábann harizol a' Hazáért. "

„Ebbenn a' Kántonbann hozzá kezdtek már a' régi igazgatás' formájának újra való felállításához. "

Schafhausenből Jún. 20.dikánn: — „Graubündenbenn, az előbbeni Elöljárók közzül tízen választattak ki a' végre: hogy az előbbeni igazgatás' formáját vizsont helyre állítsák. "

„Fr. Generális Lecourbe' Seregéről azt írják Glárusból, hogy Gróf Hadik elől, Schwyznek (egy Helv. Kántonnak) Murtenihal nevű völgyébe vette az magát, a' hol egészszenn bé van kerítve, 's igen nagy szükségét lát eleség' dolgából. "

„Rövid időnn szándékozik Károly Fő-Hertzeg, meg támadni Malzszéna' Seregét. "

3.) Török Birodalmiak.

Konstántzinápolyi officiális Tudósításokat közölt a' Bétsi Udvari Ujságnak 29-dik Júniusi Darábja, a' mellyek szerént: „Bonaparte Apr. 29-dikéig, negyvenkét napokat töltött vala már el személy szerént, egygy olly nyomorúlt helynek ostromlásábann (ezek az *Angliai Hajós-Ve-*

zérnek Sir Sidney Smithnek szavai) mint a' minémű St. Jean d' Acre Városa: még is semmire se' mehetett. Valahányszor meg-támadta a' Várost, mind annyiszor két Angl. hadi hajók, és 6 ágyús tsónakok, a' mellyekenn ölfzszeséggel 80 ágyúk vagynak, durrogtak a' serege' oldalába, 's igen nagy károkat okoztak benne."

„Máj. 16-dikánn, említett Smith Úr' Szekretáriussának olly értelmű írása érkezett Smirnába: hogy Bonaparte, kilentzszér támadta meg haszontalanúl St. Jean d' Acre-t: a' Basa ellenbenn ki-rontván egyszer a' Városból, olly szörnyű vérontást vitt véghez, hogy nyóltz Generálisok, 80 Tíztek, és négy ezer Közemberek maradtak halva a' Bonaparte' Seregéből. Az el-esett 8 Generálisoknak neveik: Caffarelli, Las-calle, Laugier, Lasne, Devos, Vaux, Rampon és Duguet. — Igen jó egygyességbenn vagynak a' Törökök és az Anglusok egymással. Zúgólód-nak ellenbenn a' Bonaparte' Katonái, kik mind számokra; mind erejekre nézve igen meg-fogytak: minthogy a' lövéshez meg-kívántató leg-szükségesebb készületekből hova tovább nagyobb fogyatkozást látnak; 's szerentsétlenség-jek által egészfézenn el vesztették a' Tartomány' Lakosinak hozzájok viseltetett bizodalmát is."

4.) Frantzia Országok.

A' Pári'si Nép úgy el unta már a' sok Revolútziót, hogy izinte semmi rélyt sem láttak venni

az új Revolútzióbann,
melly már régtől fogva jelengette magát, most

pedig valósággal el kezdődött. Valamint t. i. a' nagy égi tsattogásokat 's menykö-húllásokat, rendszerént, lassúbb de mindég nevekedő dörgések szokták meg-előzni: úgy minekutánna a' Törvényhozó-gyűlésnek két Tanátsai, egygy darabig csak mellestleg érdeklették volna a' Direktóriumot, a' roszfz Vezérnek (Scherernek) választatásért; a' közönséges pénznek el vesztegetéséért; a' hibákat fel-fedező közönséges írók' háborgatásáért 's a' t. — már Jún. 15-dikénn a' Törvényhozó-gyűlés' Iffjabbik Tanátsábann, Boulay, illy kemény szententziát dördített a' Direktórium ellen, hogy ennek határ nélkül való hatalma többé fel nem állhat: (que la dictature du Directoire ne pouvoit plus exister); 's mindjárt még azon Ülésbenn el végzette a' Tanáts, hogy szabad legyen a' Közönséges Íróknak, valamint a' Törvényhozó-gyűlés által hozatandó Törvények, úgy a' Direktorium' Végzéseiránt is ki nyilatkoztatni a' magok 's a' Közönség' ítéletet; tsupánn csak a' Népnak engedetlenségre való ösztönözése nem engedtetik meg.

Ugyan ezen 15-dik Júniusi Ülésbenn, a' Tanátsnak egygyesültt Kommiszfziói jelentették, hogy mivel a' Respublikának belső 's külső állapotjáról még akkoráig se' tudósította a' Direktórium a' Törvényhozó-Tanátsot, jöllehet ez, még Jún. 5-dikénn írt vala hozzája e' dologbann: tüstént kell vizsont írni a' Direktóriumhoz, 's mig elégtévő választ nem kap tőle a' Tanáts: addig félbe ne szakaszsa ülését.

Írt is a' Tanáts, és estvéli hét órakor a'

Diréktórium azt válaszolta, hogy Ő is egygyütt fog ülni mind addig, míg más nap által nem küldéndi a' kívántt feleletet a' Tanátsnak. Ezen válasznak el olvastatása után s sürgették némelly Tagok, az Ülésnek félbe-szakasztását: későbbenn is sürgette egygy: de a' Tanáts megfontolvánn a' Respublika' veszedelmeit, mellyeket hathatóssann elibe terjesztettek Garau és Briot, ugyan tsak egygyütt maradt; sőt tudósítatván az öregebbik Tanáts az Iffjabb által, az is egygyütt maradt.

Éjjeli 11 órakor az Iffjabb Tanáts olly jelentést vett az egygyesültt Kommiszióitól, hogy Treilhard tartozik ki lépni a' Diréktóriumból, mivel az ő Diréktorra lehető választódhatásának törvényes idejéből öt nap hibázott. Treilhard ki is tevődött a' Diréktóriumból, 's helyébe, Ex-Miniszter Gohier választódott.

A' Breszti Hajóssereg, Jún. 9-dikénn, Tulon előtt Napnyúgot felé hajókázott el, minek utánna a' Genuai partokra Katonákat 's eleséget tett ki, a' Redacteur szerént.

A' Fr. Diréktórium tart a' Fr. földnek meg támadtatásától: azért is Jún. 4-dikénn, a' Had-Miniszter által, gyalázatos halállal fenyegettette meg az olly Kommendánsokat, kik a' kórmányozások alatt lévő Fr. Várat, kapitulátzióval fel-adják.

5.) Nagy-Britanniaiak.

Napkeleti-Indiábann látták az Anglusok, hogy tsak ugyan el hagyta magát tsábíttatni

Tippo Saib a' Frantziák á'tal, 's Bonaparte-hez bízvánn, hadhoz készült; azért is táborba szállottak ellene.

A' Londoni Udvari Újság szerint, ezerhét-re telik azon Frantzia hajók száma, melyeket e' folyó hadbann, részszerént el nyertek, részszerént öfzsze-ronlottak az Anglusok, a' melly hajók közzül, 73, líneai; 93, Fregát; 120, kisebb hadi hajó; és 655, Korfzár (Rabló-hajó).

6.) Olasz Országaiak.

Triefztól Jún. 14-dikénn: — „A' Római Respublika' földjénn, igen sok Insurgensek adták öfzsze magokat, 's Pesaró Városát az Adriai tenger' pártján el is foglalták; és a' Cs. K. Sereg' őrizete alá adták. A' Vezérjek, Matassoni Ambrus nevű Borral-kereskedő, ki azt ígérte, hogy ha ő, egygy kevés reguláris Katonaságot kap segítségül, a' Cs. K. Seregből: úgy el veszi a' Fr — áktól Ankonát is.“

Turinból Jún. 12-dikénn: — „A' Katonákonn kívül, sok ezer főből álló földnépe foglaltoskodik a' Citadella vívásához meg kívántató árkok' hányásában. Nyóltz naptól fogva, igen sok lajtorják is készítdnek: a' mellyek által, ha a' környülállások úgy hoznák magokkal, meg lehessen mászni a' Vár' falait.“

Ferrarából Jún. 14-dikénn: — „Ma dél-éltti tíz órakor egy Kurír ment itt által, a' ki Florentziából olly híradással sietett Bétsbe, hogy egészsz Toskána fel-zendült a' Frantziák ellen; kik kevés számmal vagynak most ottan, valamint a' Nápolyi földnek St. Elmói, Kápuai; és Gaëtai Váraibann is.“